

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ	1
A. KONUNUN ÖNEMİ	2
B. ÇALIŞMANIN AMACI.....	6
C. DİLEKÇE HAKKINA DAİR KAYNAKLAR.....	7
D. DİLEKÇE HAKKINA İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER.....	13
E. ÇALIŞMANIN SINIRLARI VE YÖNTEMİ.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM

DİLEKÇE KAVRAMI VE DİLEKÇENİN TARİHÇESİ

A. DİLEKÇE VE DİLEKÇE HAKKI KAVRAMLARI.....	17
1. Dilekçe Kavramı.....	17
2. Osmanlıda Dilekçe Yerine Kullanılan Kelimeler.....	18
Genel olarak	18
a. İstidâ.....	19
b. Arzuhâl	23
c. Şikâyet.....	23
3. Dilekçe Hakkı Kavramı	23
B. DİLEKÇENİN TARİHÇESİ VE HAK OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI.....	25
1. Anayasacılık Hareketinden Önce Dilekçe Uygulamaları	26
a. İlkçağ medeniyetlerinde dilekçe uygulaması örnekleri	26
b. Ortaçağda dilekçe uygulaması.....	28
c. İslamiyet öncesi Türklerde dilekçe uygulaması	31
d. İslam tarihinden dilekçe uygulaması örnekleri.....	32
2. Hukuki Belgelerde Dilekçe Hakkı.....	37
a. Anayasal belgelerde dilekçe hakkı.....	37
Genel olarak	37

i.	1215 Magna Carta	38
ii.	1689 Bill of Rights	40
b.	İnsan hakları belgelerinde dilekçe hakkı.....	41
i.	1776 Virginia İnsan Hakları Bildirisi	41
ii.	1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi	42
iii.	1948 Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi	43
iv.	1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	44
v.	1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	44
3.	Anayasalarda Dilekçe Hakkı.....	45
a.	Dünya anayasalarında dilekçe hakkı.....	46
i.	İngiltere	47
ii.	Fransa	48
iii.	ABD.....	50
iv.	Almanya.....	52
v.	Avusturya, İsviçre, Yunanistan, Belçika, Prusya.....	53
b.	Türk anayasalarında dilekçe hakkı.....	54
i.	1876 Kanun-ı Esasi.....	55
ii.	1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....	55
iii.	1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....	56
iv.	1961 Anayasası.....	58
v.	1982 Anayasası.....	60

İKİNCİ BÖLÜM

DİLEKÇE HAKKININ OSMANLI HUKUKUNDAKİ YERİ VE GELİŞİMİ

A.	DİLEKÇE HAKKININ OSMANLI HAK VE HÜRRİYETLERİ ARASINDAKİ YERİ	62
1.	Dilekçe Hakkının Hak ve Hürriyetler İçerisindeki Yeri.....	62
a.	Hak ve hürriyet kavramları	62
i.	Hürriyet kavramı.....	62
ii.	Hak kavramı.....	65
iii.	.Hak ve hürriyet arasındaki ilişki.....	66
b.	Hakların tasnifinde dilekçe hakkının yeri.....	67
2.	Günümüzde Dilekçe Hakkı İle İlişkilendirilen Hak ve Özgürlüklerin Osmanlı Uygulamasındaki Yeri	71
a.	Düşünce hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti	72

b. Hak arama hürriyeti	74
c. Bilgi edinme hakkı ve Osmanlıda bilgi edinme uygulamaları	77
d. Özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyeti.....	79
B. DİLEKÇE HAKKININ OSMANLI HUKUKUNDAKİ GELİŞİMİ	80
1. Klasik Dönemde Dilekçe Hakkının Kaynakları ve Kullanımı	81
a. İslam Hukuku Kaynaklarında Dilekçe Hakkı.....	81
i. Kuran’da dilekçe hakkı.....	81
ii. Sünnette dilekçe hakkı	83
iii. Diğer kaynaklarda dilekçe hakkı	85
b. Klasik Dönemde Dilekçe Kullanımı	85
2. Tanzimat Döneminde Dilekçe Hakkının Gelişimi.....	89
a. Tanzimat döneminde dilekçe hakkının kaynakları	89
i. Anayasal belgeler ve dilekçe hakkı.....	90
ii. Kanun-ı Esasi’de dilekçe hakkı.....	91
iii. Çeşitli düzenlemelerde dilekçe hakkı	92
b. Tanzimat sonrasında dilekçe uygulaması	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI HUKUKUNDA DİLEKÇE HAKKININ KULLANIMI

A. DİLEKÇE HAKKI SAHİPLERİ VE DİLEKÇE MERCİLERİ.....	98
1. Dilekçe Hakkı Sahipleri	98
Genel olarak	98
a. Vatandaşların dilekçe hakkı.....	99
i. Kadınlar	101
ii. Kamu görevlileri	104
iii. Küçükler.....	106
iv. Köleler	108
v. Mahkûmlar	110
vi. Tüzel kişiler.....	112
vii. Zimmiler	116
b. Yabancıların dilekçe hakkı	119
i. Klasik dönemde	119
ii. Klasik sonrasında.....	122
c. Dilekçe hakkının toplu kullanımı	125

2. Dilekçe Mercileri	130
a. Klasik Dönemde Dilekçe Mercileri.....	130
i. Padişaha dilekçe sunulması.....	132
ii. Divan-ı Hümâyûn'a dilekçe sunulması.....	137
iii. Veziriazama dilekçe sunulması.....	142
iv. Dilekçe mercii olarak kadı.....	145
v. Taşra divanları ve diğer dilekçe mercileri	146
b. Tanzimat Sonrasında Dilekçe Mercileri	147
i. Padişaha dilekçe sunulması.....	148
ii. Meclis-i Umumî'ye verilen dilekçeler	150
iii. Diğer dilekçe mercileri.....	155
B. DİLEKÇE USULÜ	159
1. Dilekçenin Sunulmasına İlişkin Hususlar	159
a. Dilekçe mercilerine ulaşma	159
b. Dilekçenin şekil şartları.....	162
i. Dilekçenin yazılı olması.....	163
ii. Dilekçenin dili	164
iii. Manzum dilekçeler	165
iv. Arzuhâlcilik mesleği.....	166
c. Dilekçenin unsurları.....	168
d. Dilekçenin muhtevası	170
e. Dilekçeye ek belgeler	173
2. Dilekçenin Engelsiz Olması: Sayı Sınırlandırması ve Ücret.....	175
C. DİLEKÇENİN KONUSU	181
Genel olarak dilekçe konuları.....	181
a. Talep içerikli dilekçeler	183
i. Kişisel talepler	184
ii. Başkası menfaatine talepler	188
iii. Bir grup adına talepler	189
iv. Kamusal talepler.....	191
b. Öneri içeren dilekçeler	192
c. Soru içerikli dilekçeler	194
d. Bilgi verme ve izin alma amaçlı dilekçeler	196
i. Kisve bahası dilekçeleri.....	197

ii. Başvuru ve izin talepli dilekçeler	199
e. Şikâyet dilekçeleri.....	201
i. Şikâyet konuları	201
ii. Şikâyet edilenler	203
D. DİLEKÇE HAKKINDA YAPILAN İŞLEMLER	205
Genel Olarak Yapılan İşlemler	205
1. Dilekçenin Reddedilmesi veya Yargı Merciiine Gönderilmesi	206
i. Dilekçenin reddi	206
ii. Yargının görevine giren dilekçeler	209
2. Dilekçe Konusunun Araştırılması.....	213
3. Dilekçe Sahibinin Sorumluluğu.....	216
4. Dilekçenin Gereğinin Yapılması	218
5. Dilekçenin Sonucunun Bildirilmesi ve Süre	222
E. DİLEKÇE HAKKININ SINIRLANDIRILMASI VE KORUNMASI	227
1. Dilekçe Hakkının Sınırlandırılması	227
2. Dilekçe Hakkının Korunması.....	230
a. Genel olarak hakların korunması	230
b. Dilekçe hakkının korunması	235
F. DİLEKÇE HAKKININ FONKSİYONLARI	237
1. Dilekçenin İdarenin Denetlenmesindeki Fonksiyonu	239
a. Genel olarak	239
b. Padişahın idareyi denetimi.....	241
c. Divan-ı Hümayûn'un idareyi denetimi	244
d. Bağımsız mercilerin idareyi denetimi	246
e. Yerel yönetimlerde denetim	248
f. İfta denetimi.....	250
2. Dilekçenin Adaletin Gerçekleştirilmesi Fonksiyonu	251
3. Dilekçenin Kamu Düzeninin Korunmasındaki Fonksiyonu	255
4. Dilekçenin Yönetime Katılım Sağlamadaki Fonksiyonu	258
a. Kanun teklifi niteliğinde dilekçeler	259
b. Kanunların uygulanmasına yönelik dilekçeler	263
c. Yönetim yetkilerine dair dilekçeler	266
5. Dilekçenin Bilgi Edinme Fonksiyonu.....	269
6. Dilekçenin Halkın Diğer İhtiyaçlarını Gidermedeki Fonksiyonu.....	272
SONUÇ	275

EKLER

A. TRANSKRİBE ÖRNEK BELGELER	279
1. COA, TFR.I.ŞKT, 6/570	279
2. COA, İE.AS, 17/1648	280
3. COA, HAT, 542/26753	280
4. COA, İE.MDN, 1/24.....	282
B. KULLANILAN BELGELERİN ASILLARINDAN ÖRNEKLER	283
1. COA, TFR.I.ŞKT, 6/570 (Transkribe örnek 1)	283
2. COA, İE.AS, 17/1648 (Transkribe örnek 2).....	284
3. COA, İE.MDN, 1/24 (Transkribe örnek 3)	285
4. COA, HAT, 542/26753 (Transkribe örnek 4)	286
5. COA, A.DVN, 64/73 (Mahzardan örnek sayfa).....	287
6. COA, AE.SMST.III, 38/2627 (Muameleli derkenarlı arzuhâl)	288
7. COA, HR.SFR.3, 481/137 (Yunanca arzuhâlin ilk sayfası).....	289

KAYNAKLAR	291
------------------------	------------

DİZİN.....	327
-------------------	------------

KAYNAKLAR

- 12 Numaralı Mühimme Defteri II, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1996.
- 3 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1993.
- 6 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995.
- 82 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2001.
- 83 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2001.
- 85 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2002.
- ABADAN Yavuz, "Osmanlı İmparatorluğunda Anayasa Sistemine Geçiş Hareketleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 1 (1943), ss. 3–37.
- ABADAN Yavuz, Bahri SAVCI, *Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1950.
- AĞIRAKÇA Ahmet, *Dünyanın İlk Anayasası Medine Vesikası*, İstanbul: Derin Tarih Kültür, 2016.
- AHMED RASİM, *Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi*, İstanbul: Şems Matbaası, 1326.
- AHMED REŞİD, "Hakk-ı İstida ve İştikaya Dair", *İstişare*, S. 14 (1324), ss. 231–32.
- AKDAĞ Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi Cilt I 1243-1453*, İstanbul: Tekin, 1979.
- AKGÜNDÜZ Ahmet, *Eski Anayasa Hukukumuz ve İslam Anayasası*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 1997.

- — —, *İslam'da İnsan Hakları Beyannamesi*, İstanbul: Timaş, 1993.
- — —, *İslam Hukukunda Kölelik Cariyelik Müessesesi ve Osmanlıda Harem*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 1997.
- — —, *Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı*, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1986.
- AKGÜNDÜZ Ahmet, Said ÖZTÜRK, *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 1999.
- AKMAN Ahmet, "Ali Haydar Efendi'de Vâkıfın Şartları (Şart-ı Vâkıf)", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 26, S. 3 (2018), ss. 47–76.
- — —, "Tanzimat Sonrası Osmanlı Usul Hukukundaki Gelişmeler", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 1/1 (2019), ss. 441–60.
- AKMAN Mehmet, "Kilise ve Havraların İslam-Osmanlı Hukuk Tarihindeki Yeri", *İLAM Araştırma Dergisi*, C. 2, S. 1 (1996), ss. 133–44.
- — —, *Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması*, İstanbul: Eren, 2004.
- AKPINAR Turgut, *Türkler'in Din ve Hukuk Tarihi Üzerine Makaleler*, İstanbul: İletişim, 1999.
- AKTAN Coşkun Can, "İngiliz Haklar Bildirisi", (23.10.2019), http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/magna-carta/ingiliz_haklar.htm.
- — —, "Virginia İnsan Hakları Bildirisi", (24.10.2019), http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/magna-carta/virginia_insan_haklari.htm.
- AKYILDIZ Ali, "Meclis-i A'yân", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2003, C. 28, ss. 243–44.
- — —, "Meclis-i Meb'ûsan", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2003, C. 28, ss. 245–47.
- — —, "Vâlide Sultan", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2012, C. 42, ss. 494–99.
- — —, "Yakın Çağ Osmanlı İdari Tarihi Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme", *Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları*, İstanbul: İSAM, 2007, ss. 55–61.

- AKYILMAZ Gül, "Osmanlı Devletinde Reaya Kavramı ve Devlet-Reaya İlişkileri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 4, ss. 40–52.
- AKYÜZ Jülide, "Osmanlı Kadınlarının Hukuksal Haklarını Kullanımı Hakkında Bazı Değerlendirmeler", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C. Bahar, S. 6 (2007), ss. 75–90.
- AKYÜZ Vecdi, *İslam Hukukunda Yüksek Yargı ve Denetim Divan-ı Mezalim*, İstanbul: İFAV, 1995.
- ALDIKAÇTI Orhan, *Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1970.
- ALKAN Ahmet Turan, *II. Meşrutiyet Devrinde Ordu ve Siyaset*, İstanbul: Ufuk Kitapları, 2001.
- — —, "Ordu Siyaset İlişkisinin Tarihine Bir Derkenar: 31 Mart Vakası ve Sonuçları", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 2, s. .
- ALPKAYA Gökşen, "Tanzimat'ın 'Daha Az Eşit' Unsurları: Kadınlar ve Köleler", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, C. 1, S. 1 (1990), ss. 1–10.
- AMAR Akhil Reed, "The Bill of Rights as a Constitution", *Yale Lj*, S. 100 (1990), s. 1131.
- "American Declaration of the Rights and Duties of Man", (05.02.2019), <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3710.html>.
- ANAYURT Ömer, "1982 Anayasası ve 3071 Sayılı Kanuna Göre Dilekçe Hakkı", *İnsan Hakları Yıllığı (2001-2002)*, TODAİE Yayını, C. 23–24, 200 (2002), ss. 95–128.
- ANSAY Sabri Şakir, *Hukuk Tarihinde İslam Hukuku*, Ankara: Turhan, 2002.
- ANTOV Nikolay, "Kisve Bahası Arzuhalleri: Osmanlı Döneminde Balkanlarda İslamlaşma Sürecine Dair Bir Kaynak", *Kebikeç*, S. 10 (2000), ss. 89–106.
- ARDOĞAN Recep, "İslam'a Göre İnsan Haklarının Kavramsal Temellerinden Hürriyet", *Köprü*, S. 96 (2006).

- ARMAĞAN Servet, *Dilekçe Hakkı ve 1961 Anayasası*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1972.
- — —, *İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2004.
- ARSAL Sadri Maksudi, *Türk Tarihi ve Hukuk*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.
- AŞIKPAŞAZADE TARİHİ, *Tarih-i Al-i Osman*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1332.
- ATAR Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Seçkin, 2018.
- ATASOY Samed, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Hidâne*, Ankara: Adalet, 2019.
- AVCI Mustafa, *Hukuk Tarihimizde Hapis*, Ankara: Türkiye Adalet Akademisi, 2014.
- — —, *Osmanlı Ceza Hukuku I Genel Hükümler*, Ankara: Adalet, 2018.
- — —, *Osmanlı Ceza Hukuku II Özel Hükümler*, Ankara: Adalet, 2018.
- — —, "Osmanlı Ceza Muhakemesinde Sulh (Uzlaştırma)", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 25, S. 1 (2017), ss. 11–71.
- — —, "Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmelere Genel Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 3–4 (2004), ss. 87–159.
- — —, *Türk Hukuk Tarihi*, Konya: Atlas Akademi, 2018.
- AVCI Yasemin, Vincent LEMIRE, Ömür YAZICI ÖZDEMİR, "Collective Petitions ('arz-ı mahzar) as a Reflective Archival Source for Jerusalem's Networks of Citadinite in the late 19th Century", *Ordinary Jerusalem, 1840-1940*, ed. Angelos Dalachanis, Vincent Lemire, Brill, 2018, ss. 161–85.
- AYDIN M. Âkif, "Çocuk", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1993, C. 8, ss. 361–63.
- — —, "İslam Hukuku'nun Osmanlı Devleti'nde Kanun Hukukuna Doğru Geçirdiği Evrim", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, C. Bahar, S. 1 (2006), ss. 11–21.
- — —, *Osmanlı Aile Hukuku*, İkinci Bas., İstanbul: Klasik Yayınları, 2018.

- — —, *Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet*, İstanbul: Klasik, 2017.
- — —, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Beta, 2015.
- AYDIN Melikşah, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Hakimlik ve Hakimlerin Nitelikleri*, Ankara: Adalet, 2016.
- AYDIN Mesut, "1982 Anayasası'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Bireysel Başvuru Hakkı ve Uygulaması", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1-2 (2004).
- AYKANAT Mehmet, "Bir Osmanlı Hukuk Adamı İlginli Şeyhülislam Hasan Fehmi Efendi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 26, S. 1 (2018), ss. 47-62.
- — —, "Klasik Dönemde Osmanlı Devletinde Hakim Adaylığı: Mülazemet", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 34 (2018), ss. 165-88.
- — —, "Ombudsmanlık Kurumunun Osmanlı Kökleri", *Turkish Studies*, C. 14, S. 1 (2019), ss. 91-110.
- — —, *Osmanlı Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara: Türkiye Adalet Akademisi, 2016.
- — —, "Şeyhülislam Çivizade Damadı Hamid Efendi", *The Journal of Social Science*, C. 3, S. 5 (2019), ss. 179-94.
- BALDWIN James E., "Petitioning the Sultan in Ottoman Egypt", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, C. 75, S. 3 (2012), ss. 499-524.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2000.
- BAŞGİL Ali Fuat, *Vatandaşların Büyük Millet Meclisine Müracaat Hakkı*, Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası, 1944.
- BEHCETÜ'L-FETAVA, *Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi*, ed. Süleyman Kaya vd., İstanbul: Klasik, 2011.
- BEKTAŞ Yakup, "Telegraph", *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. Gabor Agoston, Bruce Masters, New York: Facts on File, 2009.
- BELGE Murat, *İstanbul Gezi Rehberi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt, 1993.
- BELGESAY Mustafa Reşit, *Kur'an Hüükümleri ve Modern Hukuk*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1963.

- BEN-BASSAT Yuval, *Petitioning the Sultan: Protests and Justice in Late Ottoman Palestine*, New York: I. B. Tauris, 2013.
- BERKİ Ali Himmet, *İslam Şariatinde Kaza (Hüküm ve Hakimlik) Tarihi ve İfta Müessesesi*, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1962.
- BİLGE Mustafa L., "Aynizübeyde", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1991, C. 4, ss. 279–80.
- BİLGİÇ Emin, "Eski Mezopotamya Kavimlerinde Kanun Anlayışı ve Ananesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 3–4 (1963), ss. 103–19.
- BİLGİN Ahmet, "Amerika Birleşik Devletleri Başkanı ile Osmanlı Padişahının Görev ve Sorumluluklarının Karşılaştırılması", *ESAM Dergisi*, C. 1, S. 4 (2008), ss. 134–61.
- BİLMEN Ömer Nasuhi, *Hukukî İslamiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, İstanbul: Bilmen, 1967.
- BÖREKÇİ Günhan, "Ahmed I", *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. Gabor Agoston, Bruce Masters, New York: Facts on File, 2009.
- ÇAKIR İbrahim Etem, "Osmanlı Toplumunda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550-1684", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36 (2014), ss. 201–16.
- ÇAKIR Muhammed Faruk, "Abbasi Devlet Ricaline Ait Örnekler Bağlamında Klasik Arap Edebiyatının İlk Yazılı Edebi Türlerinden 'Tevkîât'", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11 (2018), ss. 493–527.
- ÇAKMUT Özlem Yenerer, "Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m.121)", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 23, S. 1 (2017), ss. 45–55.
- ÇAVUŞOĞLU Mehmet, "Avni Bey, Yenişehirli", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1991, C. 4, ss. 123–24.
- CELALEDDİN ARİF, *Hukuk-ı Esasiye*, İstanbul: Darülhalife Matbaası, 1329.
- CEYLAN Ayhan, "Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de Yargı", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VIII, S. 1–2 (2004), ss. 23–48.

- — —, *Osmanlı Coğrafyasında Anayasacılık Tunus Tecrübesi*, İstanbul: Kitabevi, 2018.
- — —, *Osmanlı Taşra İdarî Tarzı Olarak Eyâlet-i Mümtâze ve Mısır Uygulaması*, İstanbul: Kitabevi, 2014.
- CHEUNG Helier, "Brexit Debate: Do Petitions Ever Work?", (26.03.2019), <https://www.bbc.com/news/world-47693506>.
- CHURCH William Smithers, *A Treatise on the Writ of Habeas Corpus*, Bancroft-Whitney Company, 1893.
- ÇİÇEK Hikmet, "3 Numaralı ve H. 1162-1171/ M. 1749-1758 Tarihli Erzurum Ahkam Defteri'nin Tahlili", *Anasay*, S. 3 (2018), ss. 61–78.
- CİHAN Ravza, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı İktisadi Düzeninde Vergiler: 'Fetava-yı Abdürrahim' Örneği", *Osmanlı'da Fıkıh ve Hukuk*, ed. Süleyman KAYA, Haşim ŞAHİN, Sakarya: OSAMER, 2017, ss. 113–31.
- "CİMER'e Şikayet Rekortmeni", *Sabah Gazetesi*, (04.01.2019), <https://www.sabah.com.tr/yasam/2019/01/04/cimere-sikayet-rekortmeni>.
- CİN Halil, Ahmed AKGÜNDÜZ, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 1994.
- ÇOLAK Kamil, "İstanbul'da İhtida Hareketleri (XVI. Yüzyıl)", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 4, ss. 495–505.
- "Constitute Project (search: petition)", 2019, https://www.constituteproject.org/search?lang=en&q=petition&status=in_force&status=is_draft.
- CREASY Edward Shepherd, *The Textbook of the Contitution: Magna Charta, the Petition of Right, and the Bill of Rights*, Richard Bentley, 1848.
- DANIŞMAN Zuhuri, *Koçi Bey Risalesi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1972.
- DARLING Linda T., "Mali Belgeler ve Osmanlı Tarihi: Yeni Binyıl İçin Bazı Hedefler", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 3, ss. 136–41.

- DEFTERDAR SARI MEHMED PAŞA, *Devlet Adamlarına Öğütler*, ed. Hüseyin Rağıp Uğural, Türk Tarih Kurumu, 1969.
- DEMİREL Fatmagül, "Censorship", *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. Gabor Agoston, Bruce Masters, New York: Facts on File, 2009.
- DERELİ Esen, *Karşılaştırmalı Açından Cumhuriyet Dönemi Türkiye Anayasaları*, İstanbul: Der, 2000.
- Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması, 25356 (y.y.).
- DÜSTUR 1/4, "Dava-yı Cezaiyyeye Dair Ahali ve Saire Tarafından Verilecek İhbar ve Şikayetname ve Zabıtların Müdde-i Umumilere Verilmesi Hakkında Adliye Nezaretinden Bilcümle Vilayat ile Adliye Müfettişlerine ve Müdde-i Umumlilere Yazılan Tahrirat", İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1879, ss. 747-48.
- — —, "Kanun-ı Esası", İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1293, ss. 4-20.
- — —, "Rumeli-i Şarkinin Nizamname-i Dahilisi", İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1879, ss. 813-919.
- DÜSTUR 1/5, "19 Cemaziyelahir 1296 tarihli Mehakimi Nizamiye Teşkilatı Kanunu Muvakkatinin 4üncü Faslı Muaddeli", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1887, s. .
- — —, "19 Ramazan 1299 Tarihli Resm-i Damga Kanununun 12. Madde-i Musahhasile Rüsüm-ı Maktua Tarife-i Muaddelesi", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1885, s. .
- — —, "Aşar Nizamnamesi", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1887, s. .
- — —, "Bulgardağı Madenihümayunu Kasabasında Kaza Teşkiline Dair İradei Seniye", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1885, s. .
- — —, "Bulgaristanla Münakid Posta Kararnamesi", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, "Dersaadette Yapılmakta Olan Kalemkar Yemeni ve Emsali Eşyadan Resim Alınmaması Hakkında İradei Seniye", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, "Efrad-ı Askeriye Mektepleri Nizamnamesi", Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .

- — —, “Girid Vilayetince Muhtaran İntihabatına Dair Olan Nizamname Ahkâmının İkmali Hakkında Nizamname”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1886, s. .
- — —, “İzmit Kasabasında ‘Kilis’ Bataklıklarının Tathiri İmtiyaz Mukavele ve Şartnamesi”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, “Maadin Nizamnamesi”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1887, s. .
- — —, “Matbaalar Nizamnamesi”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1885, s. .
- — —, “Memalik-i Ecnebiyede Teşekkül Eden Anonim Şirketlerinin Memalik-i Devlet-i Aliyede İcrayı Muamelât İçin Küşad ve yahut Tayin Edecekleri Acentalar Hakkında Nizamname”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1887, s. .
- — —, “Memurini Mülkiye Tekaüd Kararnamesinden İstisna Olu nan Rüsumat Kantarcıların Muhafaza Kayıkçılarının Teküdlüklerine Dair Talimatı Hususiyeye”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1885, s. .
- — —, “Memurini Mülkiye Terakki ve Tekaüd Kararnamesinin Otuz Beşinci ve Kırkbirinci Maddeleri Makamına Kaim Olmak Üzere Kaleme Alınan Mevaddı Nizamiye”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, “Mukavelat Muharrirlerinin Sureti İntihab ve Tayini Hakkında Nizamname”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1888, s. .
- — —, “Rumeli Demiryolları Hututu İltisakiyesinin İnşası Hakkında Mukavele ve Şartname”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1885, s. .
- — —, “Rumeli Şarki Vilayetine Mahsus Harç ve Rüsümü Mahakim Hakkında Kanunu Vilayettir”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1883, s. .
- — —, “Saltanatı Seniye Şehbenderlerine Mahsus Talimat”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, “Taşocakları Nizamnamesi”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1888, s. .

- — —, “Urfa ve Tevabii Süryani Yakubi Murahhasası Mitran Bols’ün Memuriyetine Dair Berat-ı Ali”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1884, s. .
- — —, “Zürraın Rejiye ve Rejinin Zürraa Karşı Olan Hukuk ve Zezaifine ve Ahkamı Cezaiyeye Dair Nizamname”, Ankara: Başvekalet Matbaası, 1886, s. .
- DÜSTUR 1/6, “Devair-i Askeriyede Müstahdem Memurin ve Ketebe-i Mülkiye Tekaüd Nizamnamesi”, Ankara: Devlet Matbaası, 1888, ss. 46–55.
- — —, “Tabiiyeti Ecnebiyeye Duhul İstidasında Bulunanların Memaliki Şahaneye Avdet Etmemek Şartile Tebdili Tabiiyetlerine Müsaade Olunması Hakkında İradei Seniye”, Ankara: Devlet Matbaası, 1310, ss. 1379–80.
- DÜSTUR 1/7, “Mahakim ve Devaire Verilecek İstidanamelerle Merbutatından ve Mükellefine Verilecek Vergi Tezkerelerinden Hicaz Demiryolu İçin Bir Kuruş İane Ahzı ve Müteferriatı Hakkında İradei Seniye”, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1902, ss. 929–30.
- DÜSTUR 1/8, “1321 Bütçesinde Husulü Tevazün İçin Vergiyi Şahsi Tesisi, Arzuhallerden Kaydiye ve Mesakin ve Akar Vergi Tezakirinden Esmanı Nispiye Ahzı, İhtira Beratları ile Alamenti Farika Rüsümünün Taz’if, Aşarın Maktuiyete Raptı Usulünün Tedricen Tamim ve Bedeli Asker”, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1905, ss. 253–59.
- — —, “Makamatı Resmîyeye Verilmekte Olan Arzuhaller İçin Muhdes Kaydiye Resminin İlgası Hakkında İrade-i Seniye”, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1906, ss. 622–24.
- — —, “Nahiyelerde Verilecek İstidanamelerin ve Jandarma Neferatiyle Aceze ve Muhacirinin Arzuhal Kaydiyesinden Muafiyetleri Hakkında İrade-i Seniyye”, Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1905, ss. 303–4.
- DÜSTUR 2/5, “Muhacirinin İskan ve İaşeleri Hususatına Müteallik Arzuhallerin Muvakkaten Damga Resminden İstisnası Hakkında Kanun-ı Muvakkat”, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1331, ss. 513–14.

- DÜSTUR 2/6, "Muhaberat-ı Ahireden Dolayı Hicret Edenlerin İskan ve İaşelerine Müteallik Arzuhallerle Merbutatının Hicaz İlmühaberiyle Damga Resminden Muafiyeti Hakkında Kanun", İstanbul: Matbaa-i Amire, 1332, s. 960.
- DÜZDAĞ M. Ertuğrul, *Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul: Enderun, 1983.
- DÜZENLİ Pehlul, *Ma'ruzat Şeyhülislam Ebussuud Efendi*, İstanbul: Klasik, 2013.
- ED-DÛRÎ Abdülazîz, "Divan", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1994, C. 9, ss. 377–81.
- EKİNCİ Ekrem Buğra, *Ateş İstidası*, İstanbul: Filiz, 2001.
- — —, *Hukukun Serüveni*, İstanbul: Arı Sanat, 2011.
- — —, *Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*, İstanbul: Arı Sanat, 2014.
- EKŞİ Ömer, (ed.), *Dilekçe Hakkı ve TBMM Dilekçe Komisyonu*, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, 2005.
- EMECEN Feridun M., "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkam-ı Miri, Ahkam-ı Kuyud-ı Mühimme ve Ahkam-ı Şikayet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5 (2005), ss. 107–39.
- ENGİN Vahdettin, *Kurtlar Sofrasındaki Osmanlı*, Yeditepe, 2007.
- ERDOĞAN Hilmi Soner, "Türk Parlamento Tarihindeki Yeri ve Geçmiş Komisyon Çalışmaları", *Bir Parlamenter Denetim Yolu Dilekçe Komisyonu Çalıştayı*, Ankara: TBMM, 2017, ss. 54–60.
- ERDOĞAN Mustafa, *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*, Ankara: Orion, 2007.
- EREN Selahattin, "Roma Hukukunda Köle Mülkiyetinin Sınırları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 23, S. 3 (2017), ss. 283–322.
- ERGİN Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, 1995.
- ERGÜL Ergin, *Anayasa Hukukuna Başlangıç*, Ankara: Adalet, 2019.
- — —, *Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Uygulaması*, Ankara: Yargı Yayınevi, 2012.

- ERHAN Çağrı, "XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Yabancı Gazetecilere Nişan Verme ve Maaş Bağlama Politikası", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 1, ss. 681–88.
- EROL Ahmet, *Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku*, Ankara: Yaklaşım, 2005.
- EYİCE Semavi, "Adalet Kasrı", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1988, C. 1, s. 345.
- FENDOĞLU H. Tahsin, "Osmanlı'da Kadılık Kurumu ve Yargının Bağımsızlığı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 6, ss. 453–69.
- — —, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Filiz, 2000.
- FINDLEY Carter V., *Osmanlı İmparatorluğunda Bürokratik Reform Bâbıâlî, 1789-1922*, çev. Ercan Ertürk, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt, 2014.
- FRIEDMAN Dan, "Conceptual Similarities in the Revolutionary-Era State Declarations of Rights of Virginia, Maryland, and Delaware", *Rutgers Law Journal*, C. 33, S. 4 (2002), ss. 929–1030.
- GÖKBİLGİN M. Tayyib, *Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1977.
- GÖKMENOĞLU Hüseyin Tekin, *İslam'da Şahsiyet Hakları*, Ankara: TDV, 2005.
- GÖZLER Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa: Ekin, 2017.
- — —, *İnsan Hakları Hukuku*, Bursa: Ekin, 2018.
- GÜLER Ümit, "17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Kadı Sicillerine Göre Kölelik İddiası Karşısında Hürler ve Azatlılar", *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2 (2016), ss. 169–94.
- "Güncel Türkçe Sözlük", *Türk Dil Kurumu*, y.y.
- GUY J. A., "The Origins of the Petition of Right Reconsidered", *The Historical Journal*, C. 25, S. 2 (1982), ss. 289–312.
- H. CEVDET, *Kitabet-i Resmîyye*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1324.
- HALAÇOĞLU Yusuf, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1991.

- HAMİD, *Hukuk-ı Esasiye ve İdare Dersleri*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1331.
- HAMİDULLAH Muhammed, *İslam Anayasa Hukuku*, İstanbul: Beyan, 2015.
- HAMMER, *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, İstanbul: Keteon Bedrosyan Matbaası, 1330.
- HAMMER Baron Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Üçdal, 1993.
- HAZIR Hayati, "Sened-i İttifak'ın Kamu Hukuku Bakımından Önemi", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2 (1984), ss. 17–28.
- HEYD Uriel, "Osmanlı'da Fetva Müessesesinin Bazı Tezahürleri", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, çev. Fethi Gedikli, C. 9, S. 1–3 (1995), ss. 287–317.
- HIZ Yüksel, Zekeriya YILMAZ, *Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı*, Ankara: Seçkin, 2004.
- "Hollanda'yı Dilekçeleriyle Çıldırtan Türk'e Mahkeme Engeli", 2014, <https://www.haberler.com/hollanda-mahkemesi-dilekce-bombardimanini-6523564-haberi/>.
- HORNUNG Erik, *Ana Hatlarıyla Mısır Tarihi*, çev. Zehra Aksu YILMAZER, İstanbul: Kabalıcı, 2004.
- HOWARD A. E. Dick, *Magna Carta: Text and Commentary*, University of Virginia Press, 1998.
- HÜLAGÜ M. Metin, "Osmanlı Devleti'nde Güherçile Üretimi ve Kayseri Güherçile Fabrikası", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 11 (2001), ss. 73–93.
- İHSAN ADLİ, *Hürriyet*, İstanbul: Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1330.
- İLAL Ersan, "Magna Carta", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 34, S. 1–4 (1968), ss. 210–42.
- İNALCIK Halil, "Hüsrev Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1999, C. 19, ss. 37–40.
- — —, *Osmanlı İmparatorluğu: Klasik Çağ (1300-1600)*, İstanbul: Yapı Kredi, 2012.
- — —, *Osmanlı ve Modern Türkiye*, ed. Tuğçe İnceoğlu, İstanbul: Timaş, 2013.

- — —, “Şikayet Hakkı: Arz-ı Hal ve Arz-ı Mahzarlar”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. VII–VIII (1988), ss. 33–54.
- İNAN Süleyman, “İngiliz Arşivlerinde Araştırma Yapma ve Çalışma”, *Belgi*, C. 2, S. 4 (2012), ss. 482–86.
- İNANIR Ahmet, “XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti’nde Fetvanın Yeri ve Günümüz Osmanlı Araştırmaları Bakımından Kaynak Değeri”, *Osmanlı’da Fıkıh ve Hukuk*, ed. Süleyman KAYA, Haşim ŞAHİN, Sakarya: OSAMER, 2017, ss. 133–49.
- İPŞİRLİ Mehmet, “Arzuhal”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1991, C. 3, ss. 447–48.
- — —, “Cuma Selamlığı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1993, C. 8, ss. 90–92.
- — —, “Mahzar”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2003, C. 27, ss. 398–401.
- — —, “Muîd Ahmed Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2006, C. 31, ss. 87–88.
- — —, “Şeyhülislam”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2010, C. 39, ss. 91–96.
- İSLAMOĞLU Abdullah, *Osmanlı Devletinde Modern Belediye’nin Hukuksal Açından Kurumsallaşması*, İstanbul Üniversitesi, 2012.
- KADRI HÜSEYİN KAZIM, *İnsan Hakları Beyannamesi’nin İslam Hukukuna Göre İzahı*, İstanbul: Sinan Matbaası ve Neşriyat Evi, 1949.
- KAFESOĞLU İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1998.
- KALA Ahmet, “Osmanlı Devleti’nde Sanayileşmenin İlk Yıllarında Özel Fabrikalar”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 3, s. .
- KALIPÇI Mahmud Esad, *Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Müsadere Kurumu*, İstanbul Üniversitesi, 2013.
- KANDEMİR M. Yaşar, “Nevevî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2007, C. 33, ss. 45–49.
- KAPANİ Münci, *Kamu Hürriyetleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1981.

- KARADENİZ Feriha, "XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Farklı Sınıflardaki Osmanlı Kadınına Genel Bir Bakış", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 5, ss. 450–57.
- KARAKIŞLA Yavuz Selim, "Arşivden Bir Belge (53): Kumkapılı Kirkor Oğlu Onnik'in Takma Ayağı (1899)", *Toplumsal Tarih*, C. XX, S. 116 (2003), ss. 94–95.
- KARAMAN Hayreddin vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014.
- — —, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz, 2009.
- KAYA Süleyman, "Akifzade'nin Mecelletü'l-Mehakim İsimli Fetva Mecmuası Çerçevesinde Osmanlı'da Fetva Kaza İlişkisi", *Osmanlı'da Fıkıh ve Hukuk*, ed. Süleyman Kaya, Haşim Şahin, Sakarya: OSAMER, 2017, ss. 103–12.
- KAYAKAÇAN Mukadder, *Osmanlı Devletinde Kadıların İdari Görevleri*, Marmara Üniversitesi, 1998.
- KAZAN Şevket, *Dünü ve Bugünü, Doğusu ve Batısıyla İnsan Hakları*, Ankara: Keşif, y.y.
- KAZICI Ziya, "Osmanlı Devleti'nde İnsan Hakları", *Köprü*, S. 96 (2006).
- KEMALPAŞAZADE SAİD, *Hukuk-ı Siyasiye-i Osmaniye*, İstanbul: Alemdar Matbaası, 1329.
- KENAN Kenan, *Türk Kamu Hukukunda Dilekçe Hakkı ve Kullanma Usulü*, Gazi Üniversitesi, 2007.
- KENANOĞLU M. Macit, *Osmanlı Millet Sistemi*, 4. baskı., İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.
- — —, "Zimmî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2013, C. 44, ss. 438–40.
- KESER Rukiye, *Yabancıların Dilekçe Hakkı*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- KILINÇ Ahmet, "İran Anayasa Hukukunun Genel Esasları", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1–2 (2008), ss. 907–48.
- KÖÇ Ahmet, "Sicillerden İhtidaları Okumak: Tanzimat Öncesinde Ankara'da Mühtediler", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 2 (2014), ss. 1–13.

- KOCA Ferhat, "Fetvahane", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1995, C. 12, ss. 496–500.
- — —, *Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin Hayatı ve Fetvaları*, Rağbet, 2002.
- KOCAMAN Habip, (ed.), *Türkiye Büyük Millet Meclisine Bireysel Başvuru Yolları El Kitabı*, Ankara: Yasama Derneği, 2016.
- Koçi Bey Risalesi*, İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya, 1303.
- KOLCALI ABDÜLAZİZ, *Kuran-ı Kerim ve Kanun-ı Esasi*, İstanbul: Vezir Hanı 48 Numaralı Matbaa, 1326.
- "Komisyon Hakkında", (06.02.2019), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/dilekce/komisyon_hakkinda.htm.
- KONAN Belkıs, "İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Açısından Osmanlı Devletine Bakış", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 4 (2011), ss. 253–88.
- KORKUSUZ Refik, *Uluslararası Belgelerde ve Türk Anayasası'nda Temel Hak ve Özgürlükler*, İstanbul: Özrenk Matbaacılık, 1998.
- KÖROĞLU Kemalettin, *Eski Mezopotamya Tarihi*, İstanbul: İletişim, 2008.
- KÖSE Saffet, *İslam Hukukuna Giriş*, İstanbul: Hikmetevi, 2012.
- KRACKE Edward A., "Early Visions of Justice for the Humble in East and West", *Journal of the American Oriental Society*, C. 96, S. 4 (1976), ss. 492–98.
- KRSTIC Tijana, "Conversion", *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. Gabor Agoston, Bruce Masters, New York, 2009.
- KÜRKÇÜOĞLU Kemal Edip, "Şair Nedim'in Bir Arz-i Hali", 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul, 1953, ss. 317–24.
- KURT Abdurrahman, "Osmanlı'da Kadının Sosyo-Ekonomik Konumu", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 5, ss. 434–49.
- KUŞOĞLU M. Zeki, "Hakkâklık", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1997, C. 15, ss. 204–5.
- KÜTÜKOĞLU Mübahat S., "Arz", *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1991, C. 3, ss. 438–40.

- — —, “Elkâb”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1995, C. 11, ss. 51–54.
- — —, “Mühür”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2006, C. 31, ss. 530–31.
- KUZU Burhan, *Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat*, İstanbul: Filiz, 1988.
- LÜTFİ PAŞA, *Asafname*, İstanbul: Matbaa-i Amedi, 1326.
- MAKAL Ahmet, “XIX. Yüzyıl Sonları, XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı İmparatorluğu’nda Çalışma İlişkileri”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 5, ss. 86–109.
- MARK Gregory A., “The Vestigal Constitution: The History and Significance of the Right to Petition”, *Fordham L. Rev.*, C. 66 (1997), ss. 2153–2231.
- MASON George, “Virginia Declaration of Rights”, 1776, <https://online.hillsdale.edu/file/constitution-courses-library/constitution-101/week-2/Virginia-Declaration-of-Rights.pdf>.
- MATERN Karl-Heinz, “Dilekçe Hakkı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, çev. Servet Armağan, C. 35, S. 1–4 (1970), ss. 426–47.
- MAVERDİ Ebu’l-Hasan, *El Ahkamu’s Sultaniyye*, İstanbul: Bedir, 1976.
- MCDONALD Robert, “Mason, George (1725-1792)”, *The Encyclopedia of Liberterianism*, SAGE, 2008.
- McDonald v. Smith, 472 U.S. 479-485 (1985).
- “Meclis-i Âyân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:29”, (19.01.1325).
- “Meclis-i Âyân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:44”, (04.03.1326).
- “Meclis-i Âyân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:3, Birleşim:19”, (16.12.1326).
- “Meclis-i Âyân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:3, Birleşim:71”, (16.05.1327).
- Meclis-i Mebusân ve Meclis-i Âyân Tutanak Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, 2015.

- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:1, Birleşim:136”, (04.08.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:1, Birleşim:81”, (14.05.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:1, Birleşim:99”, (10.06.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:15”, (02.12.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:25”, (02.01.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:30”, (13.01.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:1, İçtima:2, Birleşim:36”, (25.01.1325).
- “Meclis-i Mebusân Zabıt Ceridesi, Dönem:3, İçtima:1, Birleşim:34”, (13.02.1331).
- MEHMED FAİK, *Medar-ı Kanun-ı Esasi*, Diyarbekir Matbaası, 1330.
- MEHMED SERVET, *Mukaddime-i İlm-i Hukuk*, İstanbul: İkdam Matbaası, 1328.
- MEHMED ZİYAEDDİN Türkzade Hafız, *Osmanlı Hukuk Sözlüğü Mükemmel Istilâhât-ı Kavânin Yâhut Mâlûmât-ı Kanûniye Hülâsası*, Haz. Fethi Gedikli ve İbrahim Enes Onat, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- MENTZEL Peter, “Sınır, Sınır Bölgesi ve Çekirdek Olarak Osmanlı Balkanları”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 1, s. .
- MEVDUDİ Ebu’l Ala, *Hilafet ve Saltanat*, çev. Ali Genceli, İstanbul: Hilal, 2003.
- MIEROOP Marc VAN DE, *Babil Kralı Hammurabi*, çev. Bülent O. DOĞAN, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür, 2014.
- MINKOV Anton, *Conversion to Islam in the Balkans Kisve Bahası Petitions and Ottoman Social Life, 1670-1730*, Leiden: Brill, 2004.
- MORSINK Johannes, “The Philosophy of the Universal Declaration”, *Human Rights Quarterly*, C. 6, S. 3 (1984), ss. 309–34.

- MUMCU Ahmet, *Divan-ı Hümayun*, Ankara: Phoenix, 2007.
- — —, *Osmanlı Hukukunda Zulüm Kavramı*, 3. baskı., Ankara: Phoenix, 2007.
- — —, *Tarih İçindeki Genel Gelişimiyle Birlikte Osmanlı Devleti'nde Rüşvet*, 3. baskı., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2005.
- MUMCU Ahmet, Elif KÜZECİ, *İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri*, Ankara: Turhan, 2007.
- MÜNİF PAŞA, *Medhal-i İlm-i Hukuk*, İstanbul: Mekteb-i Sanayi-i Şahane Matbaası, 1299.
- MURPHY Neil, "Petitioning the King", *Ceremonial Entries, Municipal Liberties and the Negotiation of Power in Valois France, 1328-1589*, 2016, ss. 75–127.
- MUSTAFA ASIM, *Hukuk-ı İdare*, Matbaa-i Bahriye, 1334.
- NEBHAN Muhammed Faruk, *İslam Anayasa ve İdare Hukukunun Genel Esasları*, çev. Servet Armağan, Sönmez, 1980.
- NİZAMÜ'L-MÜLK, *Siyasetname*, Türkiye İş Bankası Kültür, 2009.
- OĞUZ Çiğdem, *Negotiating the Terms of Mercy: Petitions and Pardon Cases in the Hamidian Era*, Boğaziçi Üniversitesi, 2011.
- OKANDAN Recai Galip, *Amme Hukukumuzun Ana Hatları*, İstanbul, 1959.
- OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU Saliha, *Şikayet Defterleri Işığında Osmanlı Hukuku ve Uygulaması*, Marmara Üniversitesi, 2010.
- ÖRSTEN Seda, *Osmanlı Hukukunda Fetva*, Ankara Üniversitesi, 2005.
- ORTAYLI İlber, *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, Türkiye İş Bankası Kültür, 2008.
- OSMAN SERMED, *Hukuk-ı Esasiye*, Asır Matbaası, 1324.
- ÖZBEK Nadir, "Osmanlı İmparatorluğu'nda 'Sosyal Yardım' Uygulamaları", *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Ankara: Phoenix, 2006, ss. 401–23.
- ÖZBUDUN Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin, 2017.
- ÖZCAN Abdülkadir, *Kanunnâme-i Âl-i Osman (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)*, ed. Erol Özvar, İstanbul: Kitabevi, 2003.

- — —, “Kılıç Alayı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 2002, C. 25, ss. 408–10.
- ÖZÇELİK Uğur, *Kazasker Atama Ruznamçelerinden Anadolu Kazaskerliği 7 Numaralı Defterin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Uludağ Üniversitesi, 2018.
- ÖZER Y. Ziya, *Mukayeseli Hukuku Esasiye Dersleri*, Ankara: Ankara Hukuk Fakültesi, 1939.
- ÖZKAYA Yücel, “Merkezi Devlet Yapısının Zayıflaması Sonuçları: Âyânlık Sistemi ve Büyük Hanedanlıklar”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, 1999, C. 6, ss. 165–73.
- ÖZKORKUT Nevin Ünal, “Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti’ndeki Görünümü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 51, S. 3 (2002), ss. 65–84.
- ÖZTÜRK Mustafa, “Osmanlı Devletinde Arzuhallerin Devlet-Halk İlişkileri ve Medeniyet Tarihi Bakımından Önemi”, *XVII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 2014, ss. 211–29.
- PAKALIN Mehmet Zeki, “Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü”, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.
- PARLATIR İsmail, “Bolayır, Ali Ekrem”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1992, C. 6, ss. 275–76.
- “Petition”, *Encyclopedia Britannica*, y.y., <https://www.britannica.com/topic/petition-law>.
- REFET HAŞİM, *Hukuk-ı Esasiye*, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye, 1926.
- SADIK BELİĞ, *Mukaddime-i İlm-i Hukuk*, Metin Matbaası, 1325.
- SAK İzzet, *Şer’iye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler: 17. ve 18. Yüzyıllar*, Selçuk Üniversitesi, 1992.
- SARI Nil, “Hekimbaşı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1998, C. 17, ss. 161–64.
- ŞEKER Mehmet, “Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre İhtida Etmenin Şartları”, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 41, S. 2 (2005), ss. 71–86.
- SERTKAYA Osman F., “Abdürrezzak Bahşı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, 1988, C. 1, ss. 297–98.

- SEVİM Sezai, "Osman Gazi'nin İrtibatlı Olduğu Düşüncülere Dair", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye, 1999, C. 7, ss. 44–48.
- SHAW Stanford J., "Ottoman Archival Materials for the Nineteenth and Early Twentieth Centuries: The Archives of Istanbul", *International Journal of Middle East Studies*, C. 6, S. 1 (1975), ss. 94–114.
- SPANBAUER Julie M., "The First Amendment Right to Petition Government for a Redress of Grievances: Cut From a Different Cloth", *Hastings Const. L. Q.*, C. 21 (1993), ss. 15–69.
- STERN S. M., "Petitions from the Ayyubid Period", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, C. 27, S. 1 (1964), ss. 1–32.
- T. C. İLETİŞİM BAŞKANLIĞI, "Resmi Twitter Hesabı", 2019, <https://twitter.com/iletisim/status/1153718497362481152>.
- TANİLLİ Server, *Türk Anayasaları ve İlgili Mevzuat*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1980.
- TANÖR Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, İstanbul: Yapı Kredi, 2017.
- — —, *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, BDS, 1990.
- "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü", (05.02.2019), http://tebdiz.com/index.php?sayfa=arama_sonuc.
- TODD Geoffrey A., *Chronicles of the Revolution War*, Indiana: AuthorHouse, 2006.
- TOPRAK Zafer, "Eski Türkçe Yazında Temel Hak ve Özgürlükler", *Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan*, İstanbul: İstanbul Barosu, 1992, ss. 531–55.
- TUCKER Judith E., "Law and Gender", *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. Gabor Agoston, Bruce Masters, New York: Facts on File, 2009.
- TURAN Ali, "1815 Numaralı Trabzon Şer'iyeye Siciline Göre Hukuki Hayatta Kadın (1554-1558)", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. Özel (2015), ss. 379–428.

- Türk Hukuk Lugati*, Ankara: Türk Hukuk Kurumu, 1991.
- ÜÇOK Coşkun, "Türk Hukuk Tarihi Bakımından Devlet Arşivinden İstifade İmkanları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1 (1951), ss. 696–702.
- ÜÇOK Coşkun, Ahmet MUMCU, Gülnihal BOZKURT, *Türk Hukuk Tarihi*, Ankara: Turhan, 2017.
- ÜLKER İbrahim, "1879 Usul-i Muhakeme-i Hukukiyye Kanun-ı Muvakkati'nde İmza ve Mühre İtiraz ve İtirazın İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 2 (2016), ss. 93–109.
- — —, "Hukukun Genel İlkeleri Bağlamında Kanun-ı Esasi'deki Yargulamaya İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 2 (2013), ss. 101–24.
- — —, *Osmanlı Noterlik Hukuku*, Ankara: Adalet, 2018.
- ULUÇAY M. Çağatay, *18. ve 19. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul: Berksoy Basımevi, 1955.
- — —, *XVII. Asırda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*, İstanbul: Resimli Ay Matbaası, 1944.
- ÜNAL Mustafa, *İslam Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu*, Ankara: Adalet, 2019.
- UYANIK Ercan, "Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) Yönetim Yapısı", *Türk İdare Tarihi*, ed. Erkan TURAL, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2013, ss. 106–22.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.
- — —, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.
- — —, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.
- — —, *Osmanlı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.
- "Virginia Declaration of Rights", *Encyclopedia Britannica*, (05.02.2019), <https://www.britannica.com/topic/Virginia-Declaration-of-Rights>.

- VOSS Lex Heerma VAN, "Introduction", *Petitions in Social History*, ed. Lex Heerma VAN VOSS, Cambridge University Press, 2001, s. .
- WEIDNER Ernst, "Dünya'nın En Eski Kanunnâmeleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, çev. Hasan SEVİMCAN, C. 7, S. 1 (1950).
- WRONA James S., "A Clash of Titans: The First Amendment Right to Petition vs. the Antitrust Laws", *New Eng. L. Rev.*, S. 28 (1994), s. 637.
- YAKUT Esra, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Müftülerle İlgili Gerçekleştirilen Hukuki Düzenlemeler", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1 (2003), ss. 33–54.
- YILDIRIMER Şahban, *İslam Hukukunda İdarenin Yargı Denetimi*, Ankara Üniversitesi, 2007.
- YILDIZ Mustafa, *Alternatif İnsan Hakları Kuramı*, İstanbul: Anka, 2002.
- YILMAZ Coşkun, (ed.), "Bab Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H.1077/ M.1666-1667)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2011, C. 17.
- — —, (ed.), "Bab Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H.1096-1097/ M.1685-1686)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2011, C. 19.
- — —, (ed.), "Bab Mahkemesi 54 Numaralı Sicil (H.1102/ M.1691)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2011, C. 20.
- — —, (ed.), "Eyüb Mahkemesi 90 Numaralı Sicil", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2011, C. 31.
- — —, (ed.), "Galata Mahkemesi 580 Numaralı Sicil (H.1221-1222/ M.1806-1808)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2019, s. .
- — —, (ed.), "İstanbul Mahkemesi 12 Numaralı Sicil (H.1073-1074/ M.1663-1664)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2010, C. 16.
- — —, (ed.), "İstanbul Mahkemesi 18 Numaralı Sicil (H.1086-1087/ M.1675-1676)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2010, C. 18.
- — —, (ed.), "İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil (H.1138-1151/ M.1726-1738)", *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2010, C. 21.

- — —, (ed.), “İstanbul Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H.1027/M.1618)”, *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2010, C. 16.
- — —, (ed.), “İstanbul Mahkemesi 334 Numaralı Sicil (H.1280-1329/M.1863-1911)”, *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2019, s. .
- — —, (ed.), “İstanbul Mahkemesi 97 Numaralı Sicil (H.1217-1225/M.1802-1810)”, *İstanbul Kadı Sicilleri*, İstanbul: İSAM, 2019, s. .
- YILMAZ Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Yetkin, 2003.
- YILMAZ Yasin, *Son Dönem Osmanlı Hukuk Düşüncesi*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 2018.
- YOUNG Michael B., “The Origins of the Petition of Right Reconsidered Further”, *The Historical Journal*, C. 27, S. 2 (1984), ss. 449–52.
- YÜRÜT Berna, “Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. Özel (2017), ss. 365–96.
- ZİYAEDDİN ÖMER, *Mirat-ı Kanun-ı Esasi*, İstanbul: Saika Matbaası, 1324.
- ZORLU Süleyman Emre, *Osmanlı Tıp Hukuku*, Ankara: Adalet, 2017.

ARŞİV BELGELERİ

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Abdülhamid I (AE.SABH.I), 119/8063”, (14.05.1788).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Abdülhamid I (AE.SABH.I), 76/5297”, (07.08.1786).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Mustafa 3 (AE.SMST.III), 38/2627”, (03.09.1758).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Osman 3 (AE.SOSM.III), 17/1140”, (24.09.1756).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Selim III (AE.SSLM.III), 161/9684”, (17.07.1795).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Ali Emiri Selim III (AE.SSLM.III), 218/12772”, (28.07.1794).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâb-ı Âsafî Divan-ı Hümâyûn Kalemî (A.{DVN}, 64/73”, (05.11.1850).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâb-ı Âsafî Divan-ı Hümâyûn Mora Ahkam Defterleri (A.{DVNSAHK.MR.d}”, (28.05.1729).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâb-ı Âsafî Mektubî Kalemî (A.{MKT}, 12/8”, (10.05.1844).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası (BEO), 228/17026”, (30.06.1893).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 1890/141739”, (25.07.1902).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 2933/219951”, (24.10.1906).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 3507/262953”, (09.03.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 3546/265886”, (12.05.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 3554/266493”, (21.05.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 3879/290878”, (10.04.1911).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 3902/292595”, (06.06.1911).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 397/29738”, (05.05.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 402/30112”, (14.05.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 41/3021”, (29.07.1892).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 423/31675”, (23.06.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbiâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 425/31831”, (25.06.1894).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 438/32838”, (18.07.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 4615/346100”, (09.02.1920).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 475/35619”, (16.09.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 791/59309”, (20.04.1896).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Bâbîâlî Evrak Odası Evrakı (BEO), 981/73526”, (21.07.1897).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Adliye (C.ADL), 63/3763”, (11.09.1692).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Adliye (C.ADL), 68/4073”, (18.10.1824).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Adliye (C.ADL), 76/4562”, (22.05.1735).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Adliye (C.ADL), 8/560”, (31.10.1883).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Adliye (C.ADL), 80/4833”, (04.03.1840).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Bahriye (C.BH), 175/8232”, (02.06.1698).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Dâhiliye (C.DH), 302/15099”, (04.03.1840).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Dâhiliye (C.DH), 331/16519”, (06.01.1765).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Darphane (C.DRB), 5/225”, (13.10.1685).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet İktisad (C.İKTS), 18/876”, (05.10.1804).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Cevdet Zabtiye (C.ZB), 1/2”, (19.10.1824).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Hukuk Evrakı (DH.H), 1/3”, (19.09.1910).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Hukuk Evrakı (DH.H), 41/60”, (12.12.1911).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Hukuk Kalemi (DH.H), 69/32”, (06.07.1913).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Hukuk Müşavirliği Evrakı (DH.HMS), 1/5”, (16.05.1917).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti İdare-i Umumiye Ekleri (DH.İ.UM.EK), 118/26”, (04.02.1920).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti İdare-i Umumiye Evrakı (DH.İ.UM.EK), 119/90”, (14.05.1920).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti İdare Evrakı (DH.İD), 122/20”, (25.09.1913).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti İdare Evrakı (DH.İD), 185/35”, (20.04.1915).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti İdare Evrakı (DH.İD), 32/26”, (20.03.1911).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Müteferrik Evrakı (DH.MB.HPS.M), 46/43”, (10.06.1921).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Müteferrik Evrakı (DH.MB.HPS.M), 49/52”, (27.06.1922).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mebani-i Emiriye - Hapishaneler Müdüriyeti Müteferrik Evrakı (DH.MB.HPS.M), 23/33”, (03.02.1916).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2346/9”, (07.05.1900).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2355/124”, (06.06.1900).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2516/39”, (30.07.1901).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2608/100”, (23.05.1905).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2680/77”, (12.12.1908).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2718/80”, (24.01.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 2721/59”, (27.01.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 319/61”, (18.12.1894).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 407/20”, (05.08.1895).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH.MKT), 75/9”, (27.06.1893).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu (DH.TMIK.S), 25/84”, (31.12.1896).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Dâhiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu (DH.TMIK.S), 66/6”, (25.12.1906).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Belgrat Sefareti (HR.SFR.3), 481/137”, (24.12.1899).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti İstanbul Murahhaslığı (HR.İM), 64/59”, (30.12.1922).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti İstanbul Murahhaslığı (HR.İM), 88/24”, (08.11.1923).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti İstanbul Murahhaslığı (HR.İM), 93/68”, (30.12.1923).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Sofya Sefareti (HR.SFR.04), 293/57”, (16.11.1896).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Sofya Sefareti (HR.SFR.04), 568/9”, (27.05.1907).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Sofya Sefareti (HR.SFR.04), 700/20”, (25.01.1886).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Sofya Sefareti (HR.SFR.04), 761/161”, (27.12.1898).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Ter-cüme Odası Evrakı (HR.TO), 195/89”, (21.06.1897).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Ter-cüme Odası Evrakı (HR.TO), 263/6”, y.y.
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Ter-cüme Odası Evrakı (HR.TO), 459/106”, y.y.
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hariciye Nezâreti Umur-ı Hukuk-ı Muhtalita Müdüriyeti (HR.UHM), 124/53”, (16.05.1913).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 126/5204”, (29.08.1791).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 1298/50482”, (09.11.1820).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 1313/51167”, (07.10.1820).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 1390/55408”, (09.09.1790).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 1390/55430”, (09.09.1790).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 1401/56482”, (18.08.1792).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 239/13313”, (18.08.1792).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 542/26753”, (21.06.1830).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 684/33246”, (19.08.1837).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hatt-ı Hümayun (HAT), 975/41442”, (07.01.1813).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Hazine-i Hassa Defterleri (HH.d), 27421”, (01.10.1887).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Adliye (İE.ADL), 1/9”, (09.05.1605).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Askeriye (İE.AS), 17/1648”, (20.01.1667).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Askeriye (İE.AS), 7/622”, (27.07.1678).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Dâhiliye (İE.DH), 1144/89267”, (22.07.1889).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Dâhiliye (İE.DH), 19/1815”, (18.03.1700).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Dâhiliye (İE.DH), 6/557”, (23.08.1675).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Dâhiliye (İE.DH), 7/649”, (27.03.1603).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Darphane (İE.DRB), 1/52”, (07.05.1691).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Ensab (İE.ENB), 2/238”, (13.09.1673).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Hariciye (İE.HR), 3/248”, (11.07.1689).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Hariciye (İE.HR), 6/545”, (12.03.1699).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Hatt-ı Hümayun (İE.HAT), 1/16”, (21.10.1675).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Meadin (İE.MDN), 1/24”, (18.06.1623).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Meadin (İE.MDN), 1/27”, (10.05.1633).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Müsted’iyat (İE.MT), 2/125”, (14.02.1676).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Müsted’iyat (İE.MT), 2/165”, (08.03.1688).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Müsted’iyat (İE.MT), 3/302”, (21.04.1714).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Şükr ü Şikayet (İE.ŞKRT), 1/34”, (04.03.1840).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Şükr ü Şikayet (İE.ŞKRT), 2/113”, (11.07.1690).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Tevcihat (İE.TCT), 19/2059”, (11.03.1709).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Vakıf (İE.EV), 24/2830”, (28.11.1693).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Vakıf (İE.EV), 56/6152”, (23.12.1719).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İbnülemin Vakıf (İE.EV), 7/793”, (13.03.1668).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), İrâde Dâhiliye (İ.DH), 1200/93906”, (09.11.1890).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Maârif Nezâreti Mektubî Kalemi (MF.MKT), 10/138”, (07.06.1873).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Maârif Nezâreti Mektubî Kalemi (MF.MKT), 634/33”, (13.06.1902).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Maârif Nezâreti Mektubî Kalemi (MF.MKT), 999/54”, (13.06.1907).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL), 196/14”, (18.10.1849).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL), 371/82”, (15.08.1861).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL), 441/99”, (20.04.1864).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL), 525/30”, (24.02.1867).

- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL), 574/12", (06.08.1858).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Meşihat Fetvalar (MŞH.FTV), 1/93", (30.08.1798).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 10/307", (15.01.1572).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 15/1520", (17.11.1571).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 17/6", (19.06.1571).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 19/234", (14.06.1572).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 2/1075", (05.07.1556).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 2/1569", (18.10.1556).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 21/389", (12.03.1573).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 3/911", (27.03.1560).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 30/17", (09.04.1577).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 34/142", (01.04.1578).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 43/306", (11.08.1580).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 45/764", (20.07.1581).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 5/564", (22.11.1565).
- "Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.{DVNS.MHM.d), 5/721", (29.12.1565).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.}DVNS.MHM.d), 55/396”, (18.03.1585).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.}DVNS.MHM.d), 58/495”, (24.06.1585).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Mühimme Defterleri (A.}DVNS.MHM.d), 69/558”, y.y.
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Arzuhaller (TFR.I.ŞKT), 121/12096”, (31.07.1907).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Arzuhaller (TFR.I.ŞKT), 157/15672”, (02.07.1908).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Arzuhaller (TFR.I.ŞKT), 5/490”, (19.03.1903).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Arzuhaller (TFR.I.ŞKT), 6/570”, (29.03.1903).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Arzuhaller (TFR.I.ŞKT), 6/596”, (24.04.1907).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Defterleri (TFR.I.d), 221”, y.y.
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Rumeli Müfettişliği Kosova Evrakı (TFR.I.KV), 25/2416”, (15.07.1903).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Divan Kalemî Evrakı (A.}DVN), 10/23”, (09.01.1845).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Eyalet-i Mümtaze Bulgaristan Evrakı (A.}MTZ <04>), 139/33”, (10.04.1906).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Evrakı (A.}MKT), 106/51”, (29.12.1847).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Evrakı (A.}MKT), 133/89”, (12.06.1848).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Evrakı (A.}MKT), 89/54”, (13.07.1847).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemî Deavi Kataloğu (A.}MKT.DV), 1/5”, (02.12.1842).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemi Deavi Kataloğu (A.)MKT.DV), 122/38”, (07.01.1858).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Evrakı (A.)MKT.MVL), 69/24”, (20.11.1854).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemi Nezâret ve Deavi Evrakı (A.)MKT.NZD), 391/24”, (12.01.1862).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemi Nezâret ve Deavir (A.)MKT.NZD), 94/29”, (09.10.1853).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mektubî Kalemi Umum Vilayet Evrakı (A.)MKT.UM), 382/10”, (29.11.1859).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Sadâret Mühimme Evrakı (A.)DVN.MHM), 2/94”, (13.07.1846).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet (ŞD), 2977/60”, (18.11.1896).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2859/46”, (06.07.1871).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2867/35”, (13.05.1872).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2872/16”, (18.01.1873).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2874/59”, (26.06.1873).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2885/6”, (17.01.1876).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2929/40”, (23.03.1889).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 2933/29”, (17.04.1890).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD), 3197/65”, (27.03.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Esas Evrakı (Y.EE), 24/4”, (20.09.1872).

- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Esas Evrakı (Y.EE), 38/134”, (1881).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Maruzat Defterleri (Y.MRZ.d), 7625/”, y.y.
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV), 52/38”, (16.07.1891).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat (Y.PRK.ASK), 177/87”, (02.12.1901).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Perakende Evrakı Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı (Y.PRK.MK), 20/77”, (30.12.1904).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Sadâret Hususi (Y.A.HUS), 267/16”, (27.11.1892).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Yıldız Sadâret Hususi (Y.A.HUS), 286/74”, (18.12.1893).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Zabtiye Nezâreti Evrakı (ZB), 603/45”, (17.06.1909).
- “Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (COA), Zabtiye Nezâreti Evrakı (ZB), 709/88”, (01.02.1908).